

NETTA MÄKI

VIERASKIELISTEN HEDELMÄLLISYYS HELSINGISSÄ JA HELSINGIN SEUDULLA

5

TYÖPAPEREITA 2015

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

TYÖPAPEREITA
ARBETSPAPPER
WORKING PAPERS

2015:5

SISÄLLYS

Taustaa	2
Hedelmällisyyden taso 2000-luvulla	5
1 Hedelmällisyyden taso kokonaisuudessaan	5
2 Hedelmällisyys tarkemmin kieliryhmittäin	10
2.1 Baltian kielet	12
2.2 Venäjä ja muut entisen Neuvostoliiton alueen kielet (pois lukien Baltian kielet)	13
2.3 Länsi-Euroopan kielet	14
2.4 Itä-Euroopan kielet	15
2.5 Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan kielet	16
2.6 Muun Afrikan kielet	17
2.7 Muun Aasian kielet	18
Hedelmällisyyden tuleva kehitys	19
Yhteenveto ja johtopäätökset	24
Lähteet	25

TAUSTAA

Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä on kasvanut Suomessa pääsääntöisesti vasta parin viime vuosikymmenen aikana. Kun vuonna 1980 Helsingissä asui noin 3 100 muuta kuin suomea, saamea tai ruotsia äidinkielenään puhuvaa, vuonna 2015 lukumäärä oli jo yli 83 000. Vastaavasti vuoden 2015 alussa vieraskielisten osuus väestöstä oli Helsingin, Espoon ja Vantaan alueella 13,6 prosenttia ja koko Helsingin seudulla eli pääkaupunkiseudun ja kehyskuntien alueella 11,5 prosenttia. Sen sijaan Helsingin seudun ulkopuolisen Suomen väestöstä vieraskielisiä oli vain 3,6 prosenttia. ([Helsingin seudun aluesarjat](#).) Maahanmuutto ja maahanmuuttajien sopeutuminen onkin korostetusti kaupunkilainen ilmiö.

Suurin osan Suomen ulkomaalaistaustaisista on saanut oleskeluluvan työhön ja opiskeluun liittyvien syiden perusteella sekä perhesyistä, mutta loppukesällä 2015 turvapaikanhakijoiden määrä alkoi kasvaa nopeasti, ja onkin oletettavaa, että kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien määrä tulee huomattavasti kasvamaan alkuvuodesta 2016 lähtien.

Vuoden 2015 alussa suurimmat vieraskielisten kieliryhmät Helsingissä olivat äidinkielenään venäjää (noin 16 500 henkeä), viroa (11 600 henkeä) ja somalia (8 000 henkeä) puhuvat, ja näihin kolmeen kieliryhmään kuului 43 prosenttia kaupungin vieraskielisistä. Seuraavaksi suurimmat kieliryhmät ovat englanti, arabia ja kiina. Koko Helsingin seudulla venäjänkieliset muodostivat niin ikään suurimman vieraskielisten ryhmän (noin 31 000 henkeä). Vironkielisiä oli hieman vähemmän (28 000) ja somalinkielisiä oli koko seudulla puolestaan selvästi vähemmän (noin 12 500). On hyvä huomata, että yhä suurempi osa Helsingin ja Helsingin seudun väkiluvun kasvusta johtuu muun kuin suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten väestömäärän noususta: 2000-luvulla jo enemmän kuin puolet kasvusta on johtunut vieraskielisten määrän noususta (Mäki & Vuori 2015). Pääsääntöisesti tämä johtuu muuttoliikkeestä, mutta pieneltä osin myös vieraskielisten kantaväestöä korkeammasta hedelmällisyydestä.

Tässä työpaperissa tarkastellaan suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten sekä toisaalta vieraskielisten hedelmällisyyttä Helsingissä ja koko Helsingin seudulla vuodesta 2000 eteenpäin. Vieraskieliset on jaoteltu kahdeksaan kieliryhmään samalla tavalla kuin Helsingin ja Helsingin seudun vieraskielisten väestöennusteessa on tehty (Tietokeskus 2013). Tarkoituksena on kartoittaa viime vuosien kehitystä sekä arvioida tulevaa muutosta. Helsingin ja Helsingin seudun tilannetta verrataan myös Ruotsiin ja erityisesti Tukholman lääniin, joka toisaalta väestöllisesti monessa suhteessa muistuttaa Helsingin seutua ja toisaalta väestöllisesti eroaa muusta Ruotsista hyvin samaan tapaan kuin Helsingin seutu eroaa muusta Suomesta. Tukholman kaupungin osalta vastaavia tietoja ei valitettavasti ole saatavilla. Lisäksi käydään läpi, miten muun muassa Ruotsissa maahanmuuttajien hedelmällisyyden on ennustettu kehittyvän tulevina vuosina.

Hedelmällisyyden indikaattorina käytetään pääsääntöisesti kokonaishedelmällisyyslukua, joka on laskettu 13–55 -vuotiaiden naisten yksivuotisikäryhmittäisistä hedelmällisyysluvuista. Kokonaishedelmällisyysluku kuvaa, montako lasta naiset keskimäärin saivat elinaikanaan, jos tietyn vuoden ikäryhmittäiset hedelmällisyysluvut eivät muuttuisi. Myös ikäryhmittäisiä hedelmällisyyslukuja esitetään.

Vieraskielisiä tarkastellaan paitsi yhtenä ryhmänä niin myös kieliryhmittäin, jotka on muodostettu maantieteellisesti. Taulukossa 1 on hedelmällisessä iässä olevien naisten ja syntyneiden lasten lukumäärät yhteensä vuosien 2000–2014 aikana kieliryhmien mukaan. Kun tämän ikäisistä helsinkiläisistä naisista reilu 90 prosenttia puhui äidinkielenään suomea, saamea tai ruotsia, niin lapsista 85 prosenttia syntyi näille naisille, ja vastaavasti vaikka vieraskielisten osuus tämän ikäryhmän naisista oli vajaa 10 prosenttia, niin 15 prosenttia lapsista syntyi näille naisille. Helsingin seudun tilanne on hyvin samanlainen, mutta vieraskielisten osuudet sekä naisista että syntyneistä lapsista olivat hieman pienemmät. Tukholman läänissä puolestaan vain noin 70 prosenttia lapsista syntyi Ruotsissa syntyneille naisille vuosina 2010–2013 (Demografisk rapport 2014a).

Taulukko 1. Naisten ja syntyneiden lasten lukumäärä ja osuus (%) Helsingissä ja Helsingin seudulla 2000–2014 kieliryhmittäin

	Helsinki				Helsingin seutu			
	Naiset		Syntyneet		Naiset		Syntyneet	
	luku- määrä	osuus (%)	luku- määrä	osuus (%)	luku- määrä	osuus (%)	luku- määrä	osuus (%)
Suomi, saame ja ruotsi	2 499 277	90,5	81 667	85,0	5 559 603	92,1	211 516	88,0
Baltian kielet	38 644	1,4	1 451	1,5	74 950	1,2	3 387	1,4
Venäjä ja muut ent. NL alueen kielet (pl. Baltia)	78 540	2,8	2 957	3,1	131 800	2,2	5 557	2,3
Länsi-Euroopan kielet	37 033	1,3	1 626	1,7	59 625	1,0	3 215	1,3
Itä-Euroopan kielet	14 393	0,5	758	0,8	33 872	0,6	2 330	1,0
Lähi-Idän ja Pohj-Afrikan kielet	20 392	0,7	1 812	1,9	38 532	0,6	3 496	1,5
Muun Afrikan kielet	27 584	1,0	3 012	3,1	44 220	0,7	4 993	2,1
Muun Aasian kielet	44 156	1,6	2 409	2,5	86 539	1,4	5 294	2,2
Muut kielet, tuntematon	2 981	0,1	352	0,4	5 570	0,1	670	0,3

Lähde: Tilastokeskus.

On hyvä pitää mielessä, että jotta väestö uusiutuisi luonnollisen väestönkasvun kautta eli kuolleisuuden ja syntyvyyden erotuksena, tulisi kokonaishedelmällisyysluvun olla noin 2,1 lasta naista kohden. Kaksi lasta ei riitä, koska hieman suurempi osa vastasyntyneistä on poikia kuin tyttöjä ja toisaalta koska kaikki syntyneet tytöt eivät ole elossa hedelmällisen ikänsä loppuun saakka. Helsingin ja Helsingin seudun osalta uusiutumistasoa alhaisempaa hedelmällisyyttä ja luonnollisen väestönkasvun alhaista tasoa tosin siis kompensoi muuttoliike.

Kokonaishedelmällisyysluku-mittarista on hyvä muistaa se, että esitetyt luvut laskeaan pääsääntöisesti aina periodikohtaisina lukuina, eli ne kuvaavat tietyn vuoden tai ajanjakson hedelmällisyyttä vaikka ne esitetäänkin naisen saamien lasten keskimääräisenä lukuna. Vaihtoehto periodikohtaisille luvuille on kohorttikohtainen kokonaishedelmällisyysluku, jolla tarkoitetaan tiettyä vuonna (tai ajanjaksona) syntyneille naisille todellisuudessa syntyneiden lasten keskimääräistä lukumäärää. Tämä luku voidaan tietenkin laskea ainoastaan niille naisille, jotka ovat jo eläneet hedelmällisen ikänsä loppuun saakka, mistä syystä periodiluku onkin huomattavasti yleisemmin käytössä. Lukujen eroon liittyy kuitenkin tärkeä havainto monesta maasta. Vaikkapa Ruotsissa on huomattu, että maahanmuuttajataustaisten ja Ruotsissa syntyneiden kohorttikohtainen kokonaishedelmällisyysluku eroaa yllättävän vähän: esimerkiksi vuonna 1970 syntyneillä naisilla luku oli maahanmuuttajataustaisten ryhmässä 2,02 lasta ja Ruotsissa syntyneillä 1,92. Mielikuva suuremmasta erosta ryhmien välillä nouseekin periodihedelmällisyysluvun tarkastelusta: vastaavasti vuonna 2013 periodikohtainen kokonaishedelmällisyysluku oli maahanmuuttajataustaisilla naisilla 2,18 ja Ruotsissa syntyneillä 1,85.

Periodikohtainen luku ottaa huomioon ainoastaan maahanmuuttajien kohde- maassa saamien lasten lukumäärän. Samalla useat tutkimukset ovat osoittaneet että maahanmuuttajien hedelmällisyyskäyttäytymiseen liittyy niin sanottu fertility disruption -ilmiö, jolla tarkoitetaan useista syistä johtuvaa hedelmällisyyden alenemista ennen muuttoa ja muuton ajankohdan aikoihin. Ilmiö liittyy siihen, että lastenhankintaa lykätään ennen aiottua maahanmuuttoa, maahanmuuttoprosessin aikana sekä mahdollisesti jonkin aikaa muuton jälkeen. Ilmiön taustalla on ennen kaikkea se, että muutto on hyvin stressaava elämäntapahtuma (Milewski 2010, 21), johon liittyy haastavia ja aikaa vieviä asioita kuten muuttoon sysäyksen antavat eri tekijät, uuteen maahan asettuminen, asumisen järjestäminen ja töiden löytäminen. Siihen voi myös liittyä aviopuolisoiden väliaikainen ero muuttoprosessin aikana. Jotkut tutkimukset esittävät, että ainakin osa tästä lykätystä lastenhankinnasta toteutuu myöhemmin, mikä näkyikin maahanmuuttajien hedelmällisyyden suurenemisena jonkin ajan kuluttua maahan saapumisesta. Tämä puolestaan nostaa periodihedelmällisyyslukua, vaikka maahanmuuttajanaiskohorttien lopullinen lapsiluku jääkin hieman tätä lukua matalammaksi.

HEDELMÄLLISYYDEN TASO 2000-LUVULLA

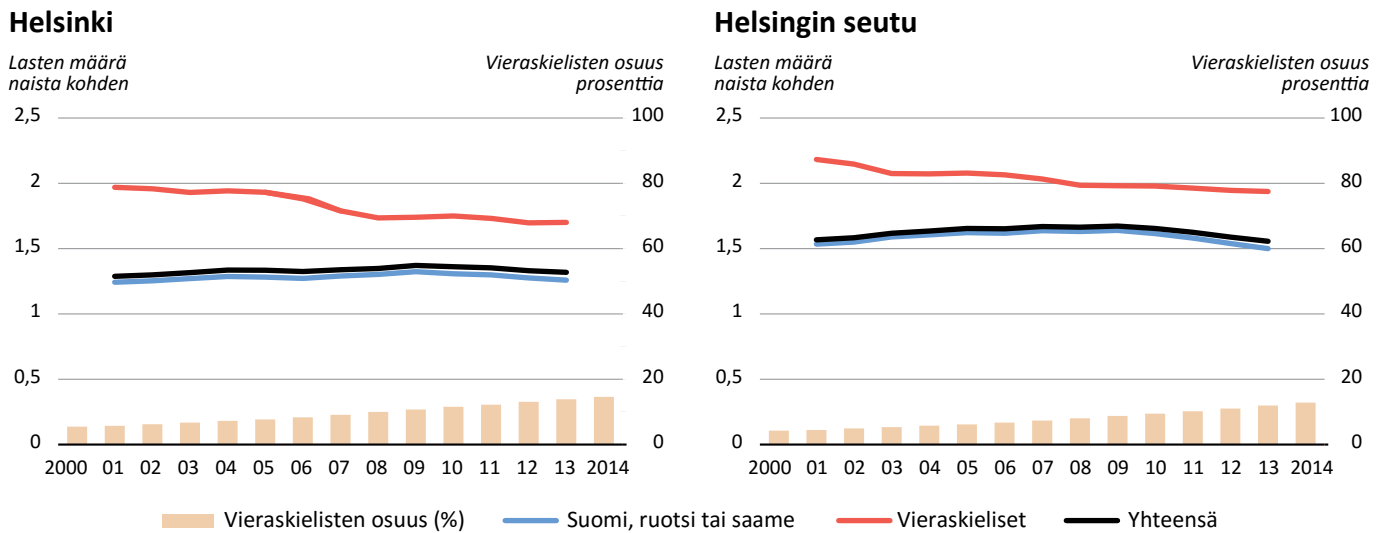
1 Hedelmällisyyden taso kokonaisuudessaan

Vuosien 2000–2014 aikana kokonaishedelmällisyysluku Helsingin seudulla oli keskimäärin 1,61 lasta koko väestön osalta. Suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvilla luku oli 1,58 ja vieraskielisillä 2,01 lasta. Molemmat luvut ovat hieman matalammat kuin vaikkapa Ruotsissa, jossa vastaavana ajankohtana kokonaishedelmällisyys oli maahanmuuttajilla 2,10 ja Ruotsissa syntyneillä 1,73 lasta (Persson ja Hoem 2014). Helsingissä luvut ovat puolestaan hieman matalammat kuin koko Helsingin seudulla: 1,33 koko väestön osalta, 1,27 kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvilla ja 1,79 vieraskielisillä.

Hedelmällisyys kasvoi hieman 2000-luvun puolivälin tienoilla ja sen jälkeen, mutta pieneni taas 2010-luvulla, joten kokonaishedelmällisyysluku oli vuonna 2014 lähes sama kuin 2000-luvun alussa: Helsingissä 1,31 lasta niin ajanjakson alussa kuin lopussa ja Helsingin seudulla 1,58 lasta aikakauden alussa ja 1,53 lopussa. Vastavasti Tukholman läänin alueella kokonaishedelmällisyysluku oli kaikkien aikojen matalimmalla tasolla eli 1,50 lapsessa vuonna 1999, mutta on sen jälkeen noussut 1,88 lapseen vuonna 2013 (kuvio 2). Vastaavaa nousua ei siis Helsingin seudulla ole tapahtunut 2000-luvun alkupuolella.

Kotimaisia kieliä puhuvilla hedelmällisyys on hieman edellä mainittuja lukuja matalammalla tasolla, mutta koska suurin osa lapsista syntyy näille naisille, trendin muoto on hyvin samanlainen. Sen sijaan vieraskielisten naisten hedelmällisyys on pienentynyt selvästi ajanjakson aikana. Kun kokonaishedelmällisyysluku vuonna 2000 oli tasan kaksi lasta Helsingissä ja 2,22 lasta Helsingin seudulla niin vuonna 2014 se oli 1,75 vuonna Helsingissä ja 1,96 Helsingin seudulla. Samaan aikaan vieraskielisten osuus tämän ikäryhmän naisista kasvoi.

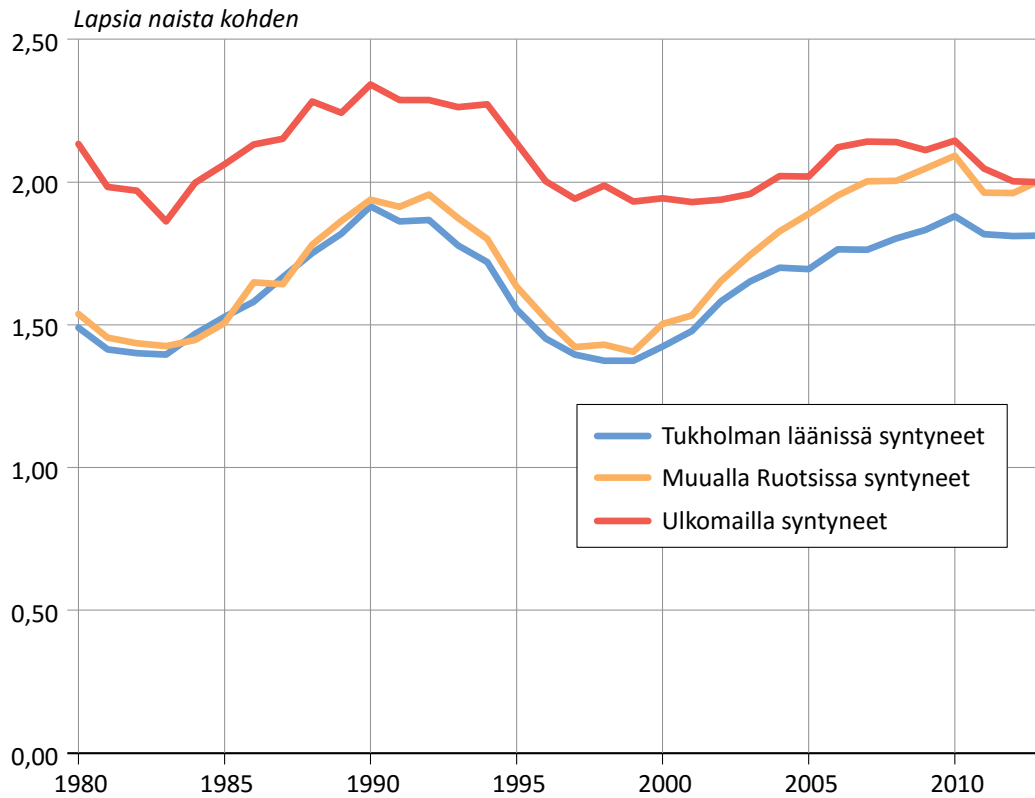
Kuvio 1. Kokonaishedelmällisyysluku äidinkielen mukaan ja vieraskielisten osuus (%) Helsingissä ja Helsingin seudulla 2000–2014

Lähde: Tilastokeskus.

Kehitys on jälleen ollut Tukholman läänissä hieman erilainen (kuviot 1 ja 2): maahanmuuttajataustaisten hedelmällisyys ei ole pienentynyt 2000-luvun aikana vaan pysynyt suurin piirtein ennallaan, mutta sen sijaan Tukholman läänissä ja erityisesti muualla Ruotsissa syntyneiden hedelmällisyys on suurentunut. Erot naisten välillä ovat näin ollen pienentyneet huomattavasti. Tämä saattaisi selittyä osin sillä, että maahanmuutto Ruotsiin on alkanut aikaisemmin kuin maahanmuutto Suomeen, joten Ruotsissa on jo huomattava määrä toisen polven maahanmuuttajia, jotka ovat syntyneet Ruotsissa ja joiden hedelmällisyys on suurempaa kuin ei-maahanmuuttajataustaisten, Ruotsissa syntyneiden naisten. Toisaalta vaikka esimerkiksi vuosien 2007 ja 2011 välillä niiden Ruotsissa syntyneiden osuus, joiden vanhemmista molemmat tai ainakin toinen on syntynyt ulkomailla, on kasvanut, niin myös ulkomailla syntyneiden osuus on vielä kasvanut (Demografisk rapport 2012).

Kuvio 2. Kokonaishedelmällisyysluku naisen taustan mukaan Tukholman läänissä 1980–2013

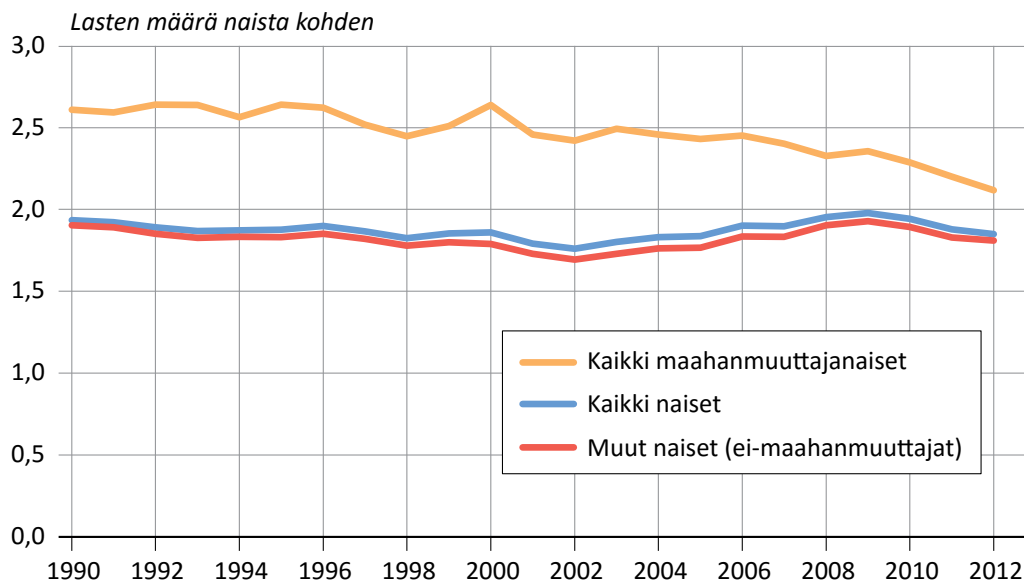

Lähde: Demografisk rapport 2014a.

Sen sijaan Norjassa (kuvio 3) muutos on ollut hyvin samansuuntainen kuin Helsingissä ja Helsingin seudulla, tosin hedelmällisyys on niin lähtötasolla kuin vuonna 2012 hieman suurempaa niin kantaväestöön kuuluvien naisten kuin maahanmuuttajanaisten osalta. Norjassa maahanmuuttajanaisten tytärten hedelmällisyys on suurin piirtein samalla tasolla kuin kantaväestöön kuuluvien naisten (Tönnesen 2014, 41).

Kuvio 3. Kokonaishedelmällisyysluku naisen taustan mukaan Norjassa 1990–2012

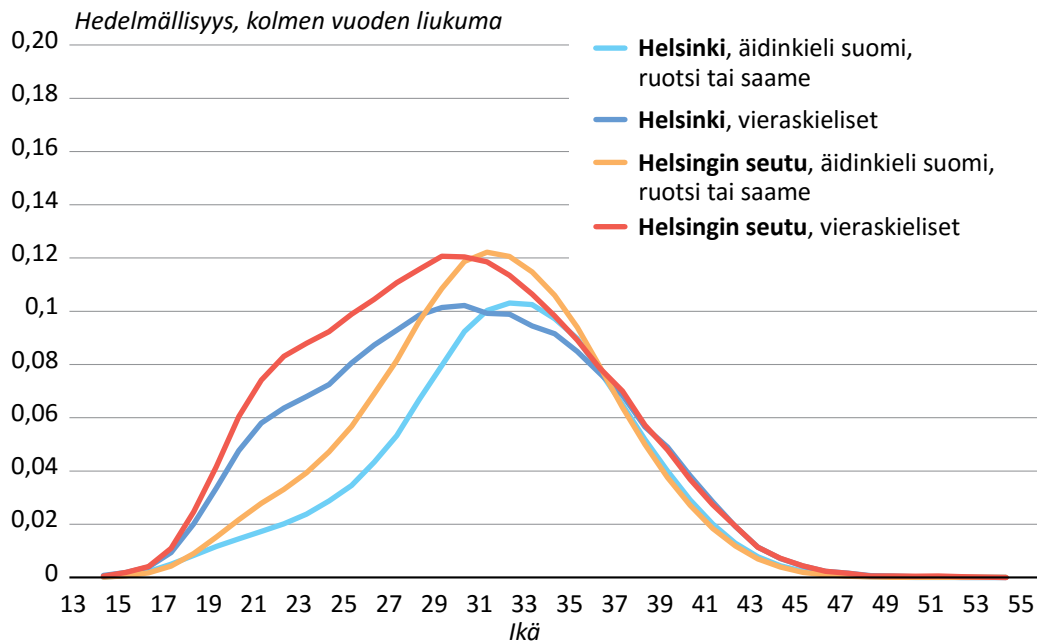

Lähde: Tønnesen (2014)

Kuviot 4 ja 5 esittävät yksivuotisikäryhmittäisiä hedelmällisyyslukuja äidinkielen tai maahanmuuttajataustan mukaan Helsingissä ja Helsingin seudulla sekä Tukholman läänissä ajanjaksolla 2008–2013. Helsingissä hedelmällisyys jää kaikissa ikäryhmissä matalammalle tasolle kuin Helsingin seudulla. Vieraskielisten hedelmällisyys puolestaan ajoittuu nuoremmalle iälle ja tasaisemmin naisen koko hedelmälliselle iälle molemmilla aluilla.

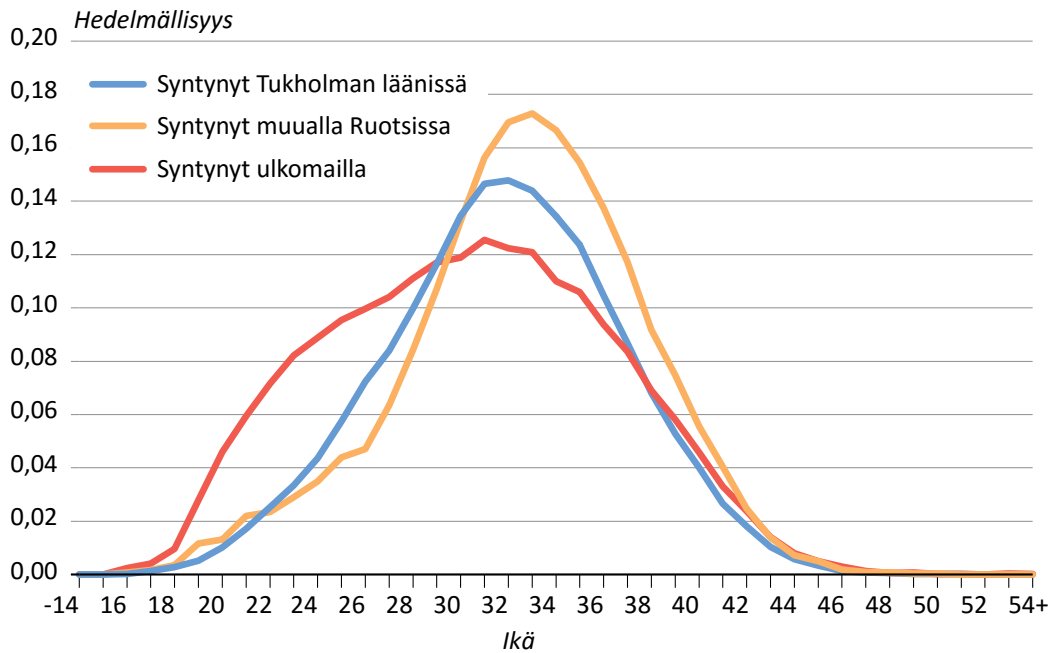
Vieraskielisten ja maahanmuuttajataustaisten hedelmällisyys on nuorella iällä huomattavasti suurempaa niin Suomessa kuin Ruotsissa. Helsingin seudulla (punainen viiva kuviossa 4) ja Tukholman läänissä (punainen viiva kuviossa 5) näiden ryhmien hedelmällisyyden taso ja muoto ovat itse asiassa hyvin samanlaiset. Ilmiö liittyy ainakin osittain suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien korkeampaan koulutustasoon, jolloin lastenhankinta usein siirretään vähän myöhemmälle iälle ja lapset saadaan lyhemmän ajanjakson aikana.

Kuvio 4. Ikäryhmittäinen hedelmällisyys äidinkielen mukaan Helsingissä ja Helsingin seudulla 2008–2013

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 5. Ikäryhmittäinen hedelmällisyys naisen taustan mukaan Tukholman läänissä 2008–2013

Lähde: Demografisk rapport 2014b.

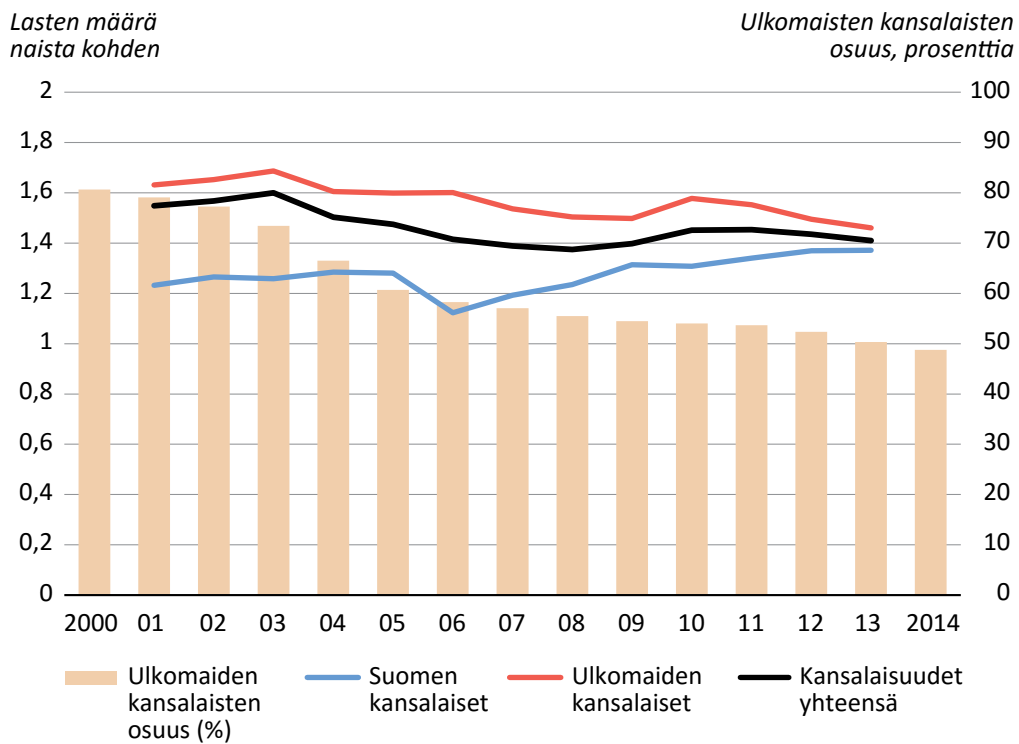
2 Hedelmällisyys tarkemmin kieliryhmittäin

Seuraavassa tarkastellaan hedelmällisyyden tasoa Helsingissä ja Helsingin seudulla tarkemmin suurimpien äidinkieliyryhmien osalta vuodesta 2000 vuoteen 2014. Kokonaishedelmällisyysluku on laskettu kuvioihin kolmen vuoden liukuvina keskiarvoina, jotta mahdollinen ajallinen tasomuutos hedelmällisyydessä erottuisi paremmin vuosittaisista satunnaisista vaihteluista. Kuviosta 1 edellä nähtiin että niin kotimaisia kieliä puhuvilla kuin vieraskielisilläkin hedelmällisyys on jossain määrin alueellisesti eriytynyt: kokonaishedelmällisyysluku on hieman suurempi koko Helsingin seudun alueella kuin Helsingissä. Vieraskielisten osalta kieliryhmät kuitenkin eroavat hieman tämän suhteen. Länsi- ja Itä-Eurooppalaisia kieliä puhuvilla ero oli kaikkein selkein: hedelmällisyys oli Helsingissä huomattavasti pienempää kuin koko Helsingin seudulla. Baltian maiden kieliä, venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton alueen kieliä sekä Aasian kieliä puhuvilla oli niin ikään samansuuntainen ero hedelmällisyydessä, mutta se oli pienempi. Sen sijaan Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan sekä muun Afrikan kieliä puhuvien ryhmissä alueellinen ero hedelmällisyydessä oli pieni.

Seuraavassa esitettyihin kuvioihin on laskettu kieliryhmän hedelmällisyys myös erikseen Suomen kansalaisten ja muiden maiden kansalaisten osalta sekä lisätty muiden maiden kansalaisten osuus kunakin vuonna (oikean puoleinen akselisto). Kaikissa kieliryhmissä Suomen kansalaisten hedelmällisyys on alhaisempi kuin muiden maiden kansalaisten hedelmällisyys.

Hedelmällisyydessä ja kansalaisten osuudessa tapahtuneiden muutosten voisi olettaa olla yhteydessä toisiinsa alla olevan kuvion tapaan. Siinä esitetään venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton alueen kieliä (pois lukien Baltian kielet) puhuvien hedelmällisyys kansalaisuuden mukaan. Tässä kieliryhmässä muiden maiden kansalaisten hedelmällisyys oli 2000-luvun alkupuolella suurempaa kuin Suomen kansalaisten, mutta ero hedelmällisyydessä on pienentynyt huomattavasti samaan aikaan kun yhä suurempi osa kieliryhmän naisista on saanut Suomen kansalaisuuden. Toisin sanoen, kun osa korkeamman hedelmällisyyden kansalaisuusryhmästä siis siirtyy matalamman hedelmällisyyden ryhmään, ero tasoittuu. Kaikkien kieliryhmien osalta kehitys ei kuitenkaan ole ollut tämän oletuksen mukainen.

Kuvio 6. Esimerkki: Venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton alueen kieliä (pois lukien Baltian kielet) puhuvien hedelmällisyys kansalaisuuden mukaan Helsingissä 2000–2014

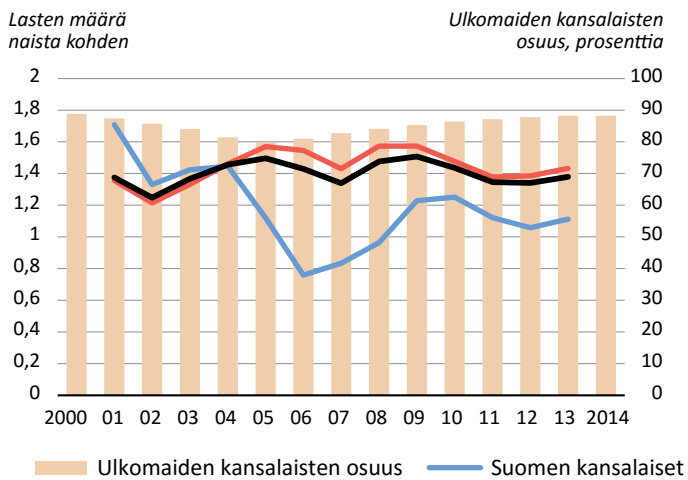

2.1 Baltian kielet

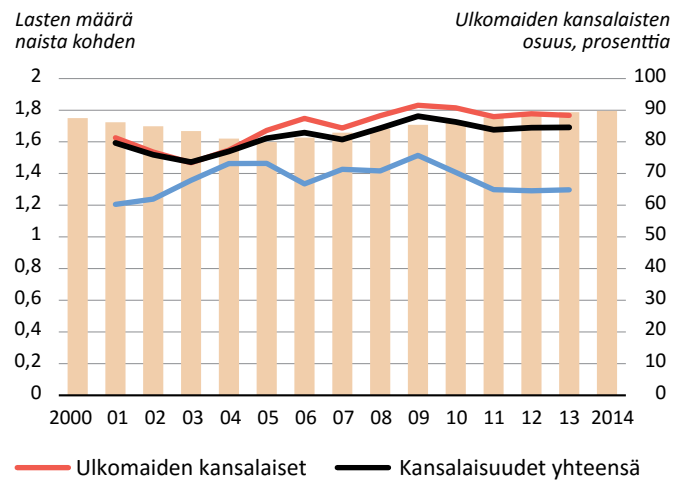
Baltian kieliä puhuvien kokonaishedelmällisyysluku on tällä vuosikymmenellä ollut 1,4 lapsen tietämillä Helsingissä ja hieman yli 1,6 lasta Helsingin seudulla. Helsingissä hedelmällisyys on vaihdellut 2000-luvun alun jälkeen, mutta mitään selkeää tasomuutosta ei ole tapahtunut. Helsingin seudulla tämän kieliryhmän hedelmällisyys on noussut hieman. Koska suurin osa Baltian kieliä puhuvista on muiden maiden kansalaisia, kieliryhmän hedelmällisyys muodostui tämän osaryhmän hedelmällisyydestä.

Kuvio 7. Baltian kieliä puhuvien hedelmällisyys kansalaisuuden mukaan Helsingissä ja Helsingin seudulla 2000–2014

Baltian kielet Helsingissä

Baltian kielet Helsingin seudulla

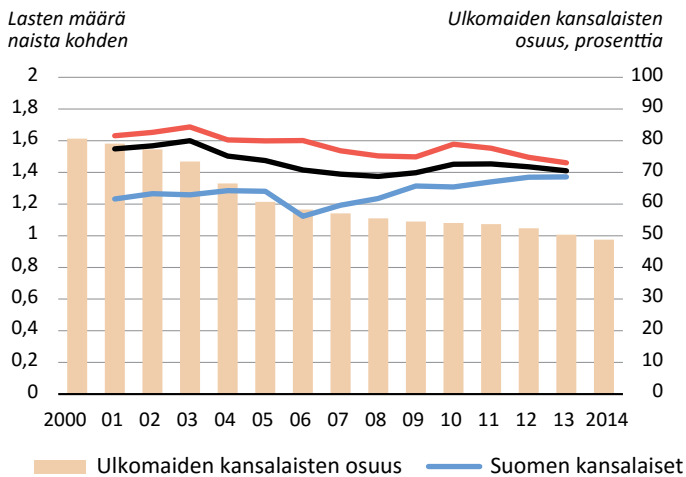
Lähde: Tilastokeskus.

2.2 Venäjä ja muut entisen Neuvostoliiton alueen kielet (pois lukien Baltian kielet)

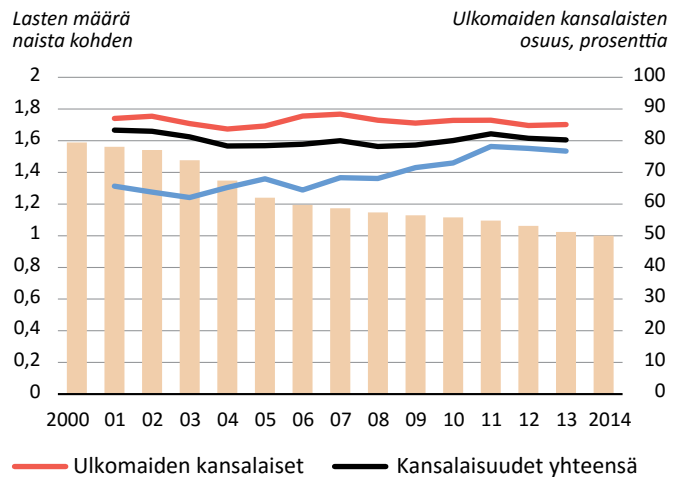
Venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton alueen kieliä (pois lukien Baltian kielet) puhuvien kokonaishedelmällisyysluku oli 1,4 lasta Helsingissä ja 1,6 Helsingin seudulla. Helsingissä kieliryhmän hedelmällisyys on pienentynyt vajaasta 1,6 lapsesta noin 1,4 lapseen, ja tämä pienentyminen on tapahtunut muiden maiden kansalaisten osalta. Kieliryhmän Suomen kansalaisten hedelmällisyys sen sijaan on kasvanut hieman. Kehitys on ollut Helsingin seudulla hyvin samanlainen, mutta tapahtunut hieman pienemmässä mittakaavassa. Muutos on tapahtunut samaan aikaan kun yhä suurempi osa naisista on saanut Suomen kansalaisuuden, ja erot kansalaisuusryhmien välillä ovat näin siis pienentyneet. Samaan aikaan myös uudet avioliitot niiden naisten, jotka ovat Venäjän kansalaisia, ja niiden miesten, jotka ovat Suomen kansalaisia, ovat hieman harvinaistuneet.

Kuvio 8. Venäjää tai muita entisen Neuvostoliiton alueen kieliä (pois lukien Baltian kielet) puhuvien hedelmällisyys kansalaisuuden mukaan Helsingissä ja Helsingin seudulla 2000–2014

Venäjä ja muut ent. NL alueen kielet (pl. Baltia) Helsingissä

Venäjä ja muut ent. NL alueen kielet (pl. Baltia) Helsingin seudulla

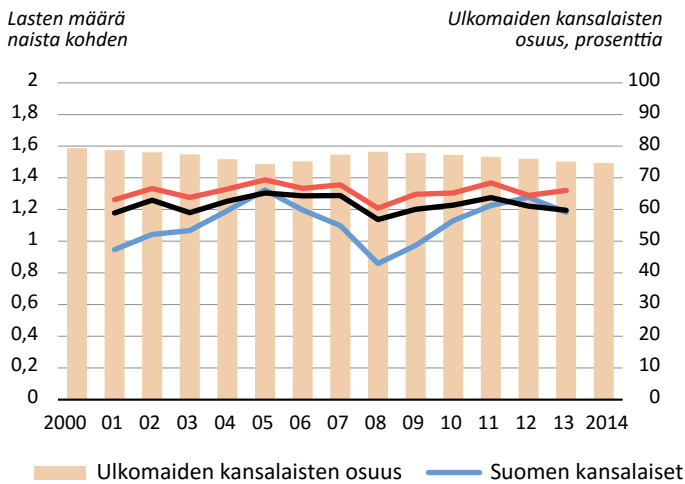
Lähde: Tilastokeskus.

2.3 Länsi-Euroopan kielet

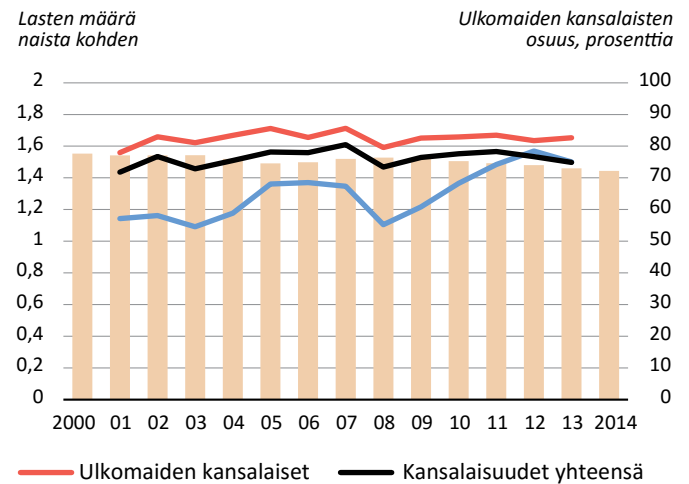
Länsi-Euroopan kieliä puhuvien kokonaishedelmällisyysluku Helsingissä oli 1,2 lasta viime vuonna ja suuruusluokka on säilynyt koko 2000-luvun. Hedelmällisyys on ollut Helsingin seudulla hieman korkeammalla tasolla noin 1,5 lapsessa. Näyttäisi siltä että jälleen ero kansalaisuusryhmien välillä ovat kaventuneet. Tämä ryhmän hedelmällisyys oli hyvin alhaisella tasolla siitä huolimatta että näitä kieliä puhuvista naisista hieman yli 10 prosenttia oli syntynyt Etelä-Amerikassa ja noin 10 prosenttia Afrikassa.

Kuvio 9. Länsi-Euroopan kieliä puhuvien hedelmällisyys kansalaisuuden mukaan Helsingissä ja Helsingin seudulla 2000–2014

Länsi-Euroopan kielet Helsingissä

Länsi-Euroopan kielet Helsingin seudulla

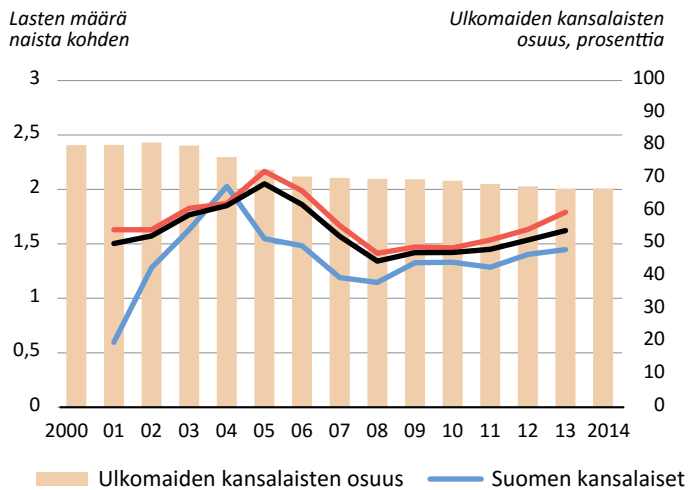
Lähde: Tilastokeskus.

2.4 Itä-Euroopan kielet

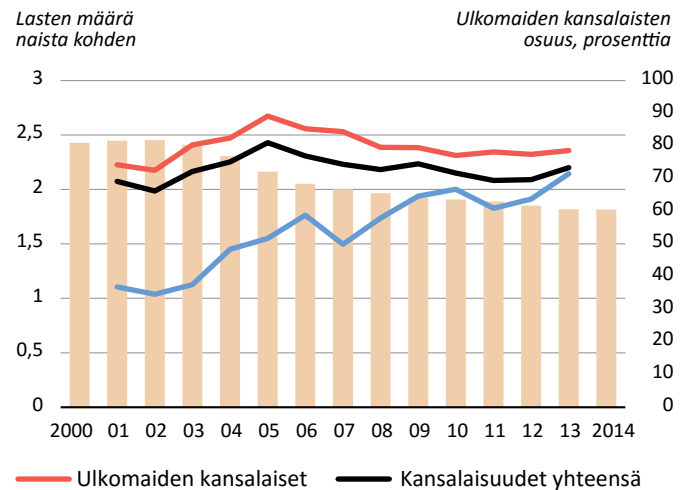
Kuten taulukosta 1 nähtiin, Itä-Euroopan kieliryhmä on selkeästi pienin muodostetuista kieliryhmistä. Tämä tuo satunnaisuutta ja vuosittaista vaihtelua etenkin Helsingin hedelmällisyyslukuihin. Kokonaishedelmällisyysluku onkin 2000-luvulla vaihdellut 1,5 lapsen ja kahden lapsen välillä Helsingissä ja kahden ja 2,4 lapsen välillä Helsingin seudulla. Mitään selkeää muutosta hedelmällisyyden tasossa ei kuitenkaan ole nähtävissä, mutta kansalaisuusryhmien välinen ero on pienentynyt.

Kuvio 10. Itä-Euroopan kieliä puhuvien hedelmällisyys kansalaisuuden mukaan Helsingissä ja Helsingin seudulla 2000–2014

Itä-Euroopan kielet Helsingissä

Itä-Euroopan kielet Helsingin seudulla

Lähde: Tilastokeskus.

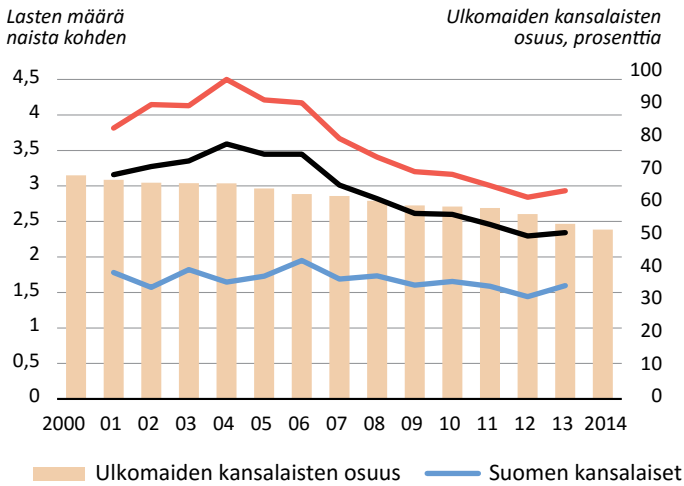

2.5 Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan kielet

Tähän kieliryhmään kuuluvien naisten hedelmällisyys on 2000-luvulla ollut melko samalla tasolla Helsingissä ja Helsingin seudulla: ajanjakson alussa kokonaishedelmällisyysluku vaihteli 3,1 ja 3,5 lapsen välillä ja viime vuonna se oli Helsingissä hieman alle ja Helsingin seudulla hieman yli 2,5 lasta. Hedelmällisyys on siis pienentynyt selkeästi ja samalla erot kansalaisuusryhmien välillä ovat myös pienentyneet.

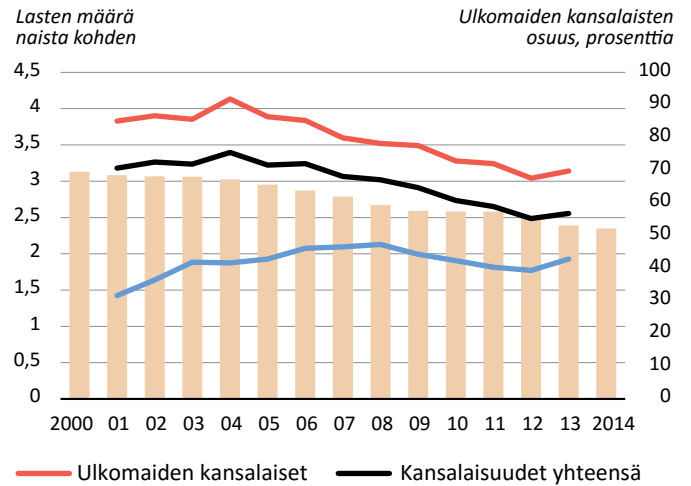
Kuvio 11. Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan kieliä puhuvien hedelmällisyys kansalaisuuden mukaan Helsingissä ja Helsingin seudulla 2000–2014

Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan kielet Helsingissä

Lähde: Tilastokeskus.

Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan kielet Helsingin seudulla

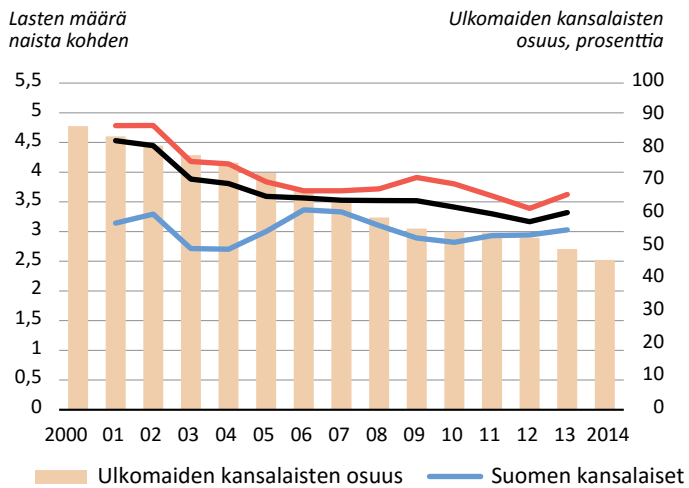

2.6 Muun Afrikan kielet

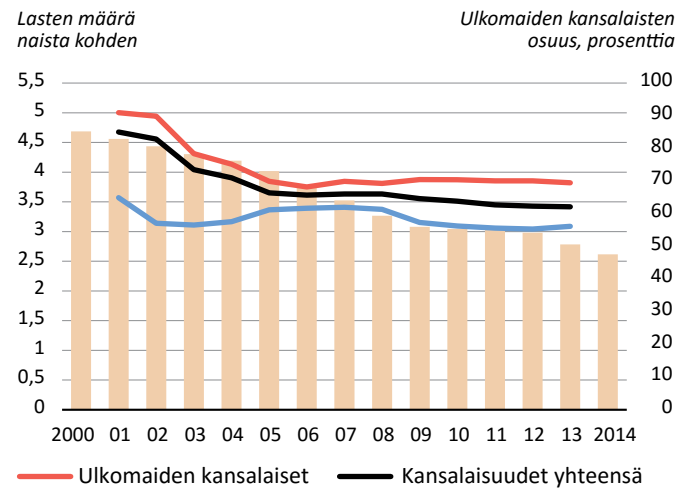
Myös muun Afrikan kielten osalta hedelmällisyys oli ensinnäkin hyvin samalla tasolla niin Helsingissä kuin koko Helsingin seudulla ja toisekseen myös se on pienentynyt selkeästi. Kun 2000-luvun alussa kokonaishedelmällisyysluku oli noin 4,5 lasta molemmilla alueilla, viime vuonna se oli alle 3,4 lasta. Tähän kieliryhmään kuuluvien Suomen kansalaisten hedelmällisyyden taso ei vuosittaisesta vaihtelusta huolimatta juuri ole muuttunut, joten erityisesti muiden maiden kansalaisten hedelmällisyys on pienentynyt.

Kuvio 12. Muun Afrikan kieliä puhuvien hedelmällisyys kansalaisuuden mukaan Helsingissä ja Helsingin seudulla 2000–2014

Muut Afrikan kielet Helsingissä

Muut Afrikan kielet Helsingin seudulla

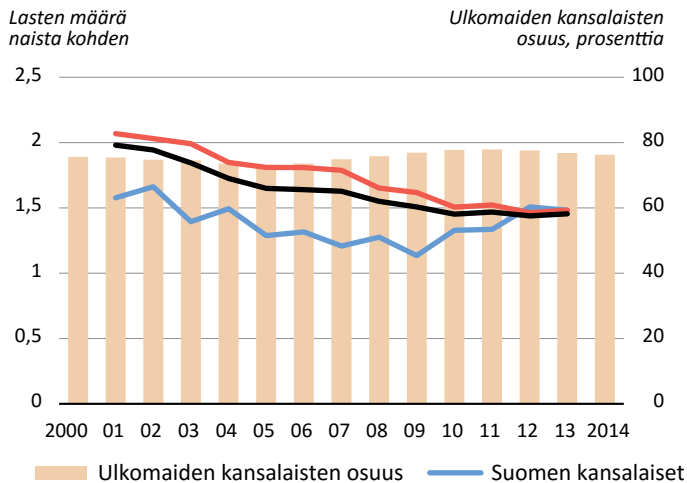
Lähde: Tilastokeskus.

2.7 Muun Aasian kielet

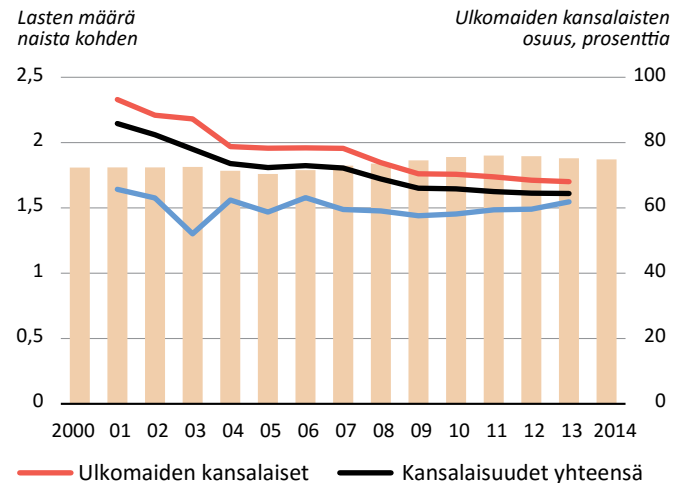
Muun Aasian kieliä puhuvien ryhmä on melko suuri (taulukko 1) ja sen hedelmällisyys on pienentynyt selkeästi 2000-luvulla. Helsingissä kokonaishedelmällisyysluku on laskenut vajaasta kahdesta lapsesta alle 1,5 lapseen ja Helsingin seudulla 2,1 lapsesta 1,6 lapseen. Jälleen kyse on pikemminkin muiden maiden kansalaisten hedelmällisyyden pienenemisestä.

Kuvio 13. Muun Aasian kieliä puhuvien hedelmällisyys kansalaisuuden mukaan Helsingissä ja Helsingin seudulla 2000–2014

Muut Aasian kielet Helsingissä

Muut Aasian kielet Helsingin seudulla

Lähde: Tilastokeskus.

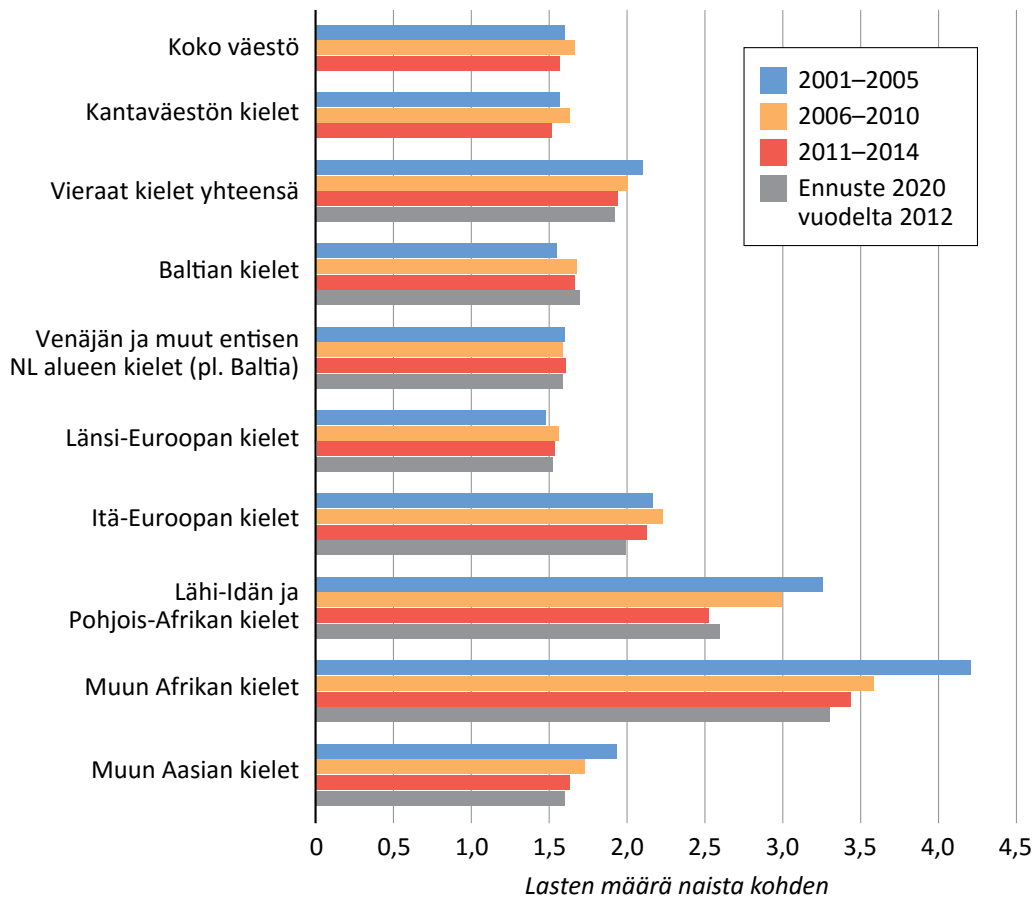
HEDELMÄLLISYYDEN TULEVA KEHITYS

Hedelmällisyyden tulevaa kehitystä koskevan pohdinnan taustaksi alla olevaan kuvaan hedelmällisyyden muutoksista Helsingin seudulla on lisätty vuonna 2012 tehty ennuste kokonaishedelmällisyyksiluvuista kieliryhmittäin vuonna 2020 (Tietokeskus 2013). Useiden kieliryhmien kohdalla ennuste näyttää tämän hetken päivitetyn tilanteen perusteella pitävät aika hyvin paikkansa. Esimerkiksi venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton alueen ja Länsi-Euroopan alueen kieliä puhuvien hedelmällisyyksiluku on muuttunut 2000-luvun alkupuolen ajan vain vähän ja ennuste näyttäisi olevan hyvin linjassa tapahtuneen kehityksen kanssa.

Toisaalta jos mennyt kehitystä tulkitaan trendinomaisena ja ajatellaan, että kehitys jatkuisi samantapaisena, niin joidenkin kieliryhmien kohdalla voisi ajatella, että ennustettua hedelmällisyyttä tarkennettaisiin pienemmäksi. Vaikkapa jos tarkastellaan vieraskielisiä yhteensä, niin menneen kehityksen perusteella voisi ajatella, että kokonaishedelmällisyyksiluku tulisi olemaan hieman pienempi vuonna 2020 kuin mitä kolme vuotta sitten on ennakoitu. Vastaavasti esimerkiksi Baltian kieltä puhuvien kohdalla hedelmällisyys ei ole suurentunut niin kuin oli ajateltu. Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan kieliä puhuvien hedelmällisyys puolestaan on pientynyt nopeasti ja se saattaa jatkaa laskuaan nopeammin kuin mitä ennustettiin. Samoin voi käydä myös muun Afrikan kieliä puhuvien hedelmällisyyden kohdalla, vaikka muutos ei ole ollut yhtä lineaarinen kuin edellisessä kieliryhmässä.

Vuoden 2015 loppukesällä Eurooppaan ja myös Suomeen alkoi saapua suuri määrä turvapaikanhakijoita erityisesti Lähi-Idän alueelta, Afganistanista ja Afrikasta. Nämä väestöryhmät luokittevat väestöennusteen kielijaottelussa lähinnä Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan sekä muun Afrikan kieliä puhuvien eli korkeimman hedelmällisyyden ryhmiin. Onkin mahdollista että näiden kieliryhmien hedelmällisyys tulee muuttumaan, jos nyt maahan tulevat ja oleskeluluvan saavat henkilöt ovat hedelmällisyyteen liittyvien tekijöiden osalta erilaisia kuin aiemmin maahan tulleet. Maahanmuuttoviraston arvion mukaan syksyn 2015 aikana turvapaikkaa Suomesta hakeneet alkavat saada oleskelulupapäätöksiä pääsääntöisesti vuoden 2016 alusta lähtien. Aikaisempina vuosina kiintiöpakolaisten määrä suhteessa turvapaikan saaneisiin on ollut suurempi kuin mitä voidaan ennakoida, että vuoden 2016 alusta lähtien on. Ja jos nyt turvapaikkaa hakevista useimmat ovat esimerkiksi nuorempia, naimattomia tai korkeammin koulutettuja kuin aiemmin maahan saapuneet turvapaikanhakijat ja kiintiöpakolaiset, saattaa hedelmällisyys jäädä näissä kieliryhmissä jopa huomattavasti aiempaa alhaisemmalle tasolle. Tällä hetkellä ei turvapaikanhakijoiden demografisista ominaisuuksista ole tarkempaa aineistoa, ja arviota täytyykin tarkentaa, kun tällainen tieto on saatavilla.

Kuvio 14. Kokonaishedelmällisyysluku kieliryhmittäin Helsingin seudulla 2001–2005, 2006–2010 ja 2011–2014 sekä vuonna 2012 tehty ennuste kokonaishedelmällisyysluvusta vuonna 2020

Lähde: Tilastokeskus.

Arvioita hedelmällisyyden muutoksista tulevaisuudessa voidaan jälleen peilata tilanteeseen Ruotsissa. Tukholman läänin väestöennusteessa käytettiin samoja hedelmällisysoletuksia kuin koko Ruotsin väestöennusteessa (Demografisk rapport 2014b), joten tässäkin voidaan tarkastella niitä. Ruotsissa neljännes lapsista syntyi ulkomailla syntyneille naisille vuonna 2011, ja osuuden on arveltu kasvavan aina 27 prosenttiin vuonna 2017 (Statistics Sweden 2012). Tämän jälkeen osuus alkaa pienentyä ja se tasoittuu 18 prosentin tasolle vuoden 2050 paikkeilla. Ruotsin väestöennusteessa hedelmällisyyttä on tarkasteltu lähtömaan mukaan, ja niistä on muodostettu kuusi ryhmää. Kolme näistä ryhmistä sijaitsee Euroopassa ja perustuu maantieteeseen jakoon: muut Pohjoismaat, Pohjoismaiden ulkopuolinen Euroopan Unioni sekä muu Eurooppa. Euroopan ulkopuolelta tulleet maahanmuuttajat puolestaan on ryhmitelty lähtömaan inhimillisen kehityksen indeksin (englanniksi Human Development Index eli HDI) mukaan.

Ruotsissa syntyneiden naisten kokonaishedelmällisyysluvun on ennusteissa oletettu olevan 1,89 lasta vuodesta 2012 eteenpäin. Muista Pohjoismaista lähtöisin olevien naisten vastaava luku on korkeampi eli 2,10 lasta. Muissa Euroopan unionin maissa syntyneiden naisten kokonaishedelmällisyysluvun puolestaan ennustetaan

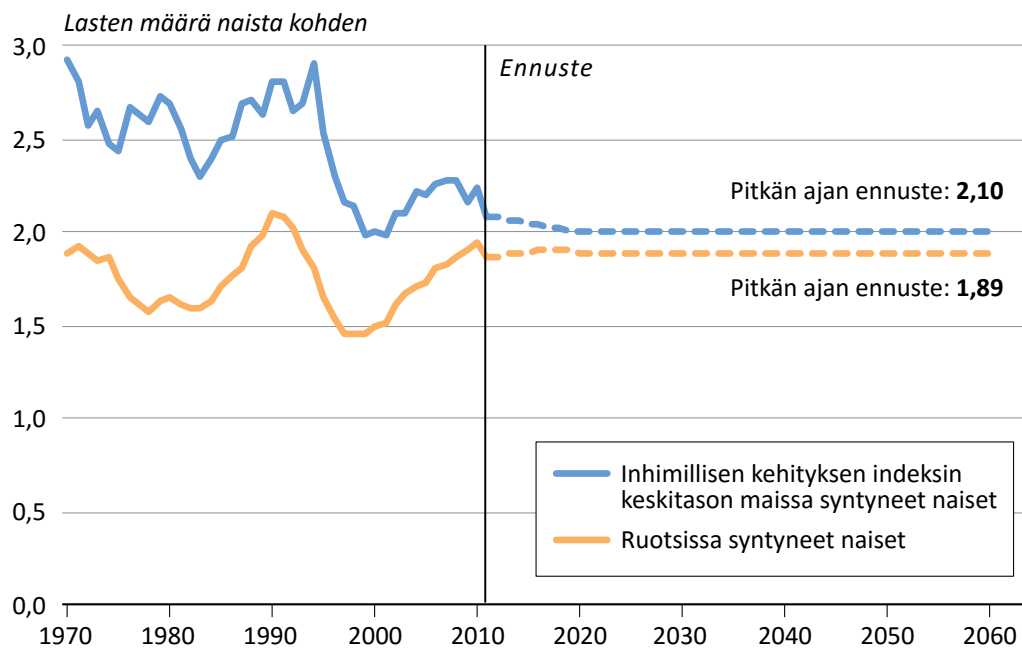
jäävän hieman matalammaksi eli 1,82 lapseen. Tämä ryhmä kattaa Helsingin seudun väestöennusteessa lähinnä Baltian ja Länsi-Euroopan kieliä puhuvat, ja näiden ryhmien hedelmällisyyden on siis arvioitu jäävän Helsingin seudulla huomattavasti alemmalle tasolle kuin Ruotsissa (ja samalla siis Tukholman läänin alueella).

Ruotsin ennusteen ryhmä ”muu Eurooppa” pitää sisällään Helsingin seudun kieliryhmittelystä Itä-Euroopan kieliä puhuvat sekä venäjän- ja ukrainankieliset eli suurimmat ryhmät luokasta ”Venäjää tai muita entisen Neuvostoliiton alueen kieliä (pois lukien Baltian kielet) puhuvat”. Näiden ryhmien kokonaishedelmällisyysluvun on ennustettu olevan 2,0 lasta Ruotsissa ja Itä-Euroopan kielien osalta Helsingin seudulla, mutta venäjänkielisten osalta huomattavasti matalampi eli 1,59 lasta Helsingin seudulla.

Euroopan ulkopuoliset maat on Ruotsin väestöennusteessa siis jaettu inhimillisen kehityksen indeksin mukaan kolmeen luokkaan. Näistä korkean ja keskitason inhimillisen kehityksen indeksin ryhmän maita on vaikea verrata Tietokeskuksessa käytettyyn kieliryhmittelyyn. Maat sijoittuvat pääsääntöisesti ryhmiin Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan kielet, muun Aasian kielet ja muut kielet. Korkean inhimillisen kehityksen indeksin luokan maista kotoisin olevia naisia oli Ruotsissa melko vähän ja vain noin kahdella prosentilla syntyneistä lapsista äiti kuului tähän maaryhmään. Kokonaishedelmällisyysluvun on arvioitu olevan hieman Ruotsissa syntyneiden lukua korkeampi eli 1,94.

Ruotsissa syntyneistä maahanmuuttajataustaisista lapsista suurin osa syntyy naisille, jotka ovat lähtöisin keskitason inhimillisen kehityksen indeksin ryhmän maista. Kuten alla olevasta kuviosta 15 nähdään, verrattuna Ruotsissa syntyneisiin naisiin, ero hedelmällisyydessä on ollut suuri, mutta sen on ajateltu pienenevän huomattavasti. Taustalla tässä on se, että ryhmän hedelmällisyys on ollut korkealla tasolla pian maahantulon jälkeen osittain siksi, että ryhmään kuuluu paljon turvapaikanhakijoita sekä perheen yhdistämisen myötä tulleita maahanmuuttajia. Kokonaishedelmällisyysluvun on ennustettu pienenevän 2,10 lapseen vuoteen 2020 mennessä.

Kuvio 15. Kokonaishedelmällisyysluku Ruotsissa 1970–2011 sekä ennuste 2012–2060, Ruotsissa syntyneet naiset sekä inhimillisen kehityksen indeksin keskitason maiden naiset äidin taustan mukaan, keskitason HD-indeksin maiden naiset

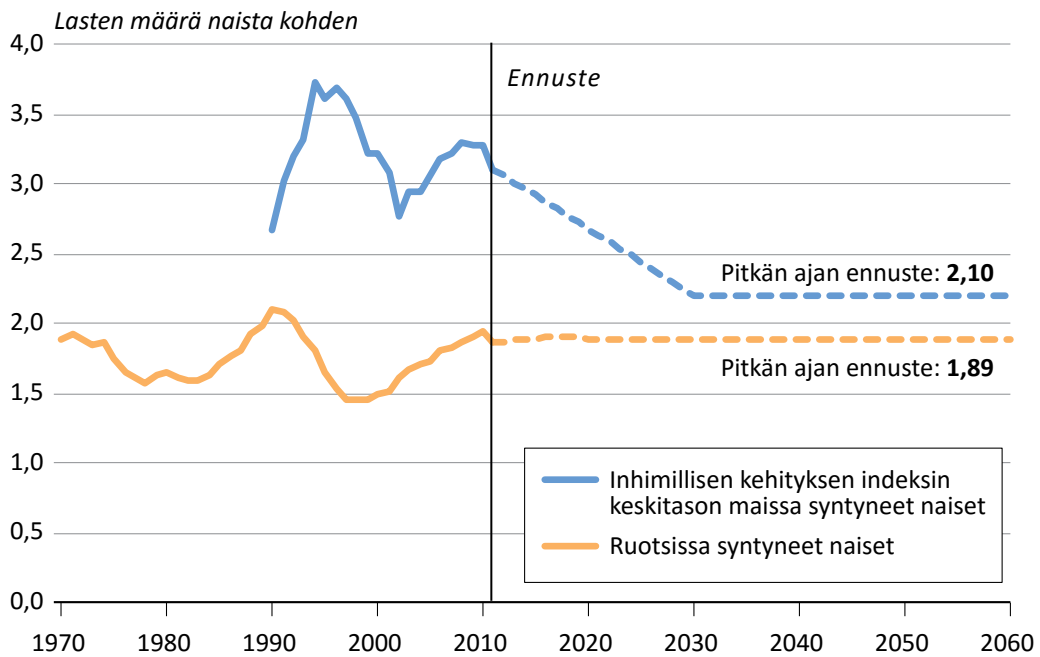

Lähde: Statistics Sweden (2012).

Nämä kaksi edellä kuvattua maaryhmää sijoittuvat siis Tietokeskuksen kieli-ryhmittelyssä useaan luokkaan. Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan kieliä puhuvien kokonaishedelmällisyysluvun on ajateltu olevan 2,6 lasta vuonna 2020 eli jäävän huomattavasti korkeammalle tasolle kuin Ruotsissa kummassakaan inhimillisen kehityksen indeksin ryhmässä mutta toisaalta muun Aasian maiden kieliä puhuvien hedelmällisyyden on ennustettu olevan vain 1,6 lasta vuonna 2020.

Maat, jotka sijoittuvat Ruotsin jaottelussa matalan inhimillisen kehityksen indeksin luokkaan ovat pääsääntöisesti samoja maita, jotka Tietokeskuksen kielijaottelussa menevät ”muun Afrikan kielet” -ryhmään, joten niitä voidaan verrata. Kuten kuviosta 17 nähdään, Ruotsissakin on ollut tähän maaryhmään kuuluvia naisia enemmän vasta 1990-luvun alkupuolelta lähtien. Kokonaishedelmällisyysluku oli tässä ryhmässä 3,11 lasta vuonna 2011. Luvun ajatellaan pienenevän vähitellen aina vuoteen 2030 saakka, josta eteenpäin sen oletetaan pysyvän 2,20 lapsen tasolla vuoteen 2060. Helsingin seudulla lähes vastaavan ryhmän eli muun Afrikan kieliä puhuvien naisten kokonaishedelmällisyysluku oli kuluvan vuosikymmenen alkupuolella hieman korkeammalla tasolla kuin Ruotsissa, mutta luvun on myös ajateltu pienenevän huomattavasti vähemmän kuin Ruotsissa eli hieman alle 3,5 lapsesta 3,3 lapseen vuoteen 2020 mennessä.

Kuvio 16. Kokonaishedelmällisyysluku Ruotsissa 1970–2011 sekä ennuste 2012–2060, Ruotsissa syntyneet naiset sekä inhimillisen kehityksen indeksin matalan tason maiden naiset

Lähde: Statistics Sweden (2012).

YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Niin kotimaisia kieliä puhuvilla kuin vieraskielisilläkin hedelmällisyys on jossain määrin alueellisesti eriytynyt: kokonaishedelmällisyysluku on hieman suurempi koko Helsingin seudun alueella kuin Helsingissä. Vieraskielisten osalta kieliryhmät kuitenkin eroavat hieman tämän suhteen. Länsi- ja Itä-Eurooppalaisia kieliä puhuvilla ero oli kaikkein selkein: hedelmällisyys oli Helsingissä huomattavasti pienempää kuin koko Helsingin seudulla. Baltian maiden kieliä, venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton alueen kieliä sekä Aasian kieliä puhuvilla oli niin ikään samansuuntainen ero hedelmällisyydessä, mutta se oli pienempi. Sen sijaan Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan sekä muun Afrikan kieliä puhuvien ryhmissä alueellinen ero hedelmällisyydessä oli pieni.

Vieraskielisten hedelmällisyys on pienentynyt selvästi ajanjakson 2000–2014 aikana. Kun kokonaishedelmällisyysluku vuonna 2000 oli tasan kaksi lasta Helsingissä ja 2,22 lasta Helsingin seudulla, niin vuonna 2014 se oli 1,75 vuonna Helsingissä ja 1,96 Helsingin seudulla. Samaan aikaan vieraskielisten osuus hedelmällisessä iässä olevista naisista kasvoi. Jos vieraskielisten hedelmällisyyttä tarkastellaan lisäksi kansalaisuuden mukaan, huomataan että ero Suomen ja muiden maiden kansalaisten hedelmällisyydessä on monen kieliryhmän kohdalla selvästi pienentynyt.

Hyvin todennäköisesti vieraskielisten hedelmällisyys tulee pienenemään ennestään ja mahdollisesti nopeammin kuin mitä edellisessä, vuonna 2012 tehdyssä vieraskielisen väestön ennusteessa arvioitiin. Vuoden 2015 loppukesän aikana Eurooppaan ja myös Suomeen alkoi saapua suuri määrä turvapaikanhakijoita erityisesti Lähi-Idän alueelta, Afganistanista ja Afrikasta. Nämä väestöryhmät luokituvat väestöennusteen kielijaottelussa korkeimman hedelmällisyyden ryhmiin. On mahdollista että näiden kieliryhmien hedelmällisyys tulee muuttumaan, jos nyt maahan tulevat ja oleskeluluvan saavat henkilöt ovat hedelmällisyyteen liittyvien tekijöiden osalta erilaisia kuin aiemmin maahan tulleet.

Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan sekä muun Afrikan kieliä puhuvien hedelmällisyys saattaa siis todellisuudessa jäädä pienemmäksi kuin mitä on ennakoitu. Ennusteet näiden alueiden naisten hedelmällisyydestä ovat Suomessa huomattavasti korkeammat kuin vaikkapa Ruotsissa, mikä tosin saattaa olla perusteltua sen takia, että Ruotsissa maahanmuuttajia on ollut huomattavasti pidempään, ja maahanmuuttajien hedelmällisyys usein lähenee ajan mittaan kantaväestön hedelmällisyyttä. Tosin matalimman inhimillisen kehityksen indeksin luokkaan kuuluvista maista, joista suurin osa Afrikan maita, on Ruotsiinkin tultu pääsääntöisesti vasta 1990-luvun alkupuolelta lähtien. Silti tämän ryhmän hedelmällisyyden on siis Ruotsissa ajateltu pienenevän melko nopeasti.

On hyvä muistaa, että suurin osa ulkomaalaistaustaisista on saanut oleskeluluvan Suomessa työhön ja opiskeluun liittyvien syiden perusteella sekä perhesyistä. Loppukesällä 2015 turvapaikanhakijoiden määrä alkoi kuitenkin kasvaa nopeasti, ja onkin oletettavaa, että kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien määrä tulee kasvamaan alkuvuodesta 2016 lähtien. Tällöin myös korkean hedelmällisyyden ryhmien merkitys koko vieraskielisten hedelmällisyyden tason määrittämisessä tulee kasvamaan.

- Demografisk rapport (2012):** *Födda 2011–2020 efter mödrarnas födelseländer.* Befolkningsprognos 2012–2021/40. Demografisk rapport 2012:04.
- Demografisk rapport (2014a):** *Fruksamhet och mortalitet 2013. Uppdelat på födelseländer, kommuner och delområden.* Befolkningsprognos 2014–2023/45. Demografisk rapport 2014:07.
- Demografisk rapport (2014b):** *Befolkningsprognos 2014–2023/45. Stockholms län -Huvudrapport.* Demografisk rapport 2014:04.
- Milewski N (2010):** *Fertility of Immigrants: A Two-Generational Approach in Germany.* Demographic Research Monographs 6. Heidelberg: Springer.
- Mäki N & Vuori P (2015):** *Helsingin väestö vuodenvaihteessa 2014/2015 ja väestömuutokset vuonna 2014.* Helsingin kaupungin tietokeskus, Tilastoja 2015:21.
- Persson L & Hoem JM (2014):** *Immigrant fertility in Sweden, 2000–2011: A descriptive note.* Demographic Research, 30: 887–898.
- Statistics Sweden (2012):** *The future population of Sweden 2012–2060.* Demographic Reports.
- Tilastokeskus:** *Pääkaupunkiseudun väestötilastoaineisto.* Helsingin kaupungin tietokeskuksen erillistilaus.
- Tietokeskus (2013):** *Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2013–2030.* Helsingin kaupungin Tietokeskus, Tilastoja 2013:5.
- Tønnesen M (2014):** *Fruktbarhet og annen demografi hos innvandrere og deres barn født i Norge.* Statistisk sentralbyrå, Rapporter 2014/4.

TIEDUSTELUT

Netta Mäki
p. 09 310 36373
etunimi.sukunimi@hel.fi

KUVIOT JA TAITTO

Lotta Haglund

KANNET

Tarja Sundström-Alku

JULKAISIJA

Helsingin kaupungin tietokeskus
PL 5500 (Siltasaarencatu 18–20 A)
00099 Helsingin kaupunki

PUHELINVAIHDE

09 310 1612

INTERNET

www.hel.fi/tietokeskus/

ISSN 2342-6438
(verkkojulkaisu)